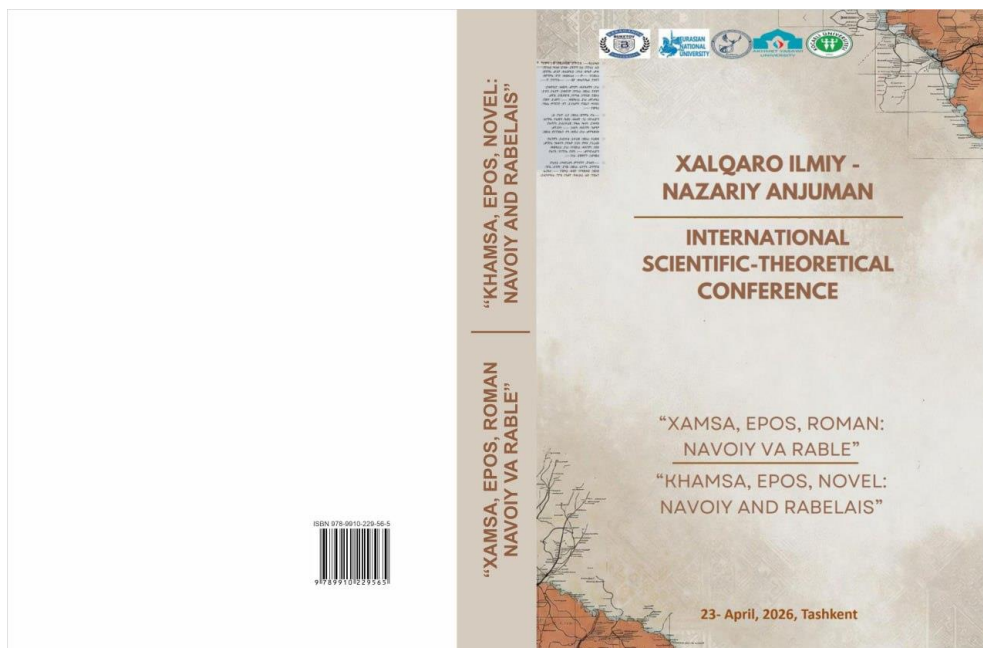

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI
UNIVERSITETI**

JAHON ADABIYOTI VA QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIK KAFEDRASI

“XAMSA, EPOS, ROMAN: NAVOIY VA RABLE”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari

2026-yil, 23-aprel

Toshkent

“Firdavs-Shoh nashriyoti”

2026

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND
INNOVATIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN
ALISHER NAVA'I TASHKENT STATE UNIVERSITY
OF UZBEK LANGUAGE AND LITERATURE
DEPARTMENT OF WORLD LITERATURE AND COMPARATIVE
LITERATURE

Proceedings of the international scientific-theoretical conference titled

**“KHAMSA, EPOS, NOVEL:
NAVOIY AND RABELAIS”**

April 23, 2026

**TASHKENT
“FIRDAVS-SHOH NASHRIYOTI”
2026**

UO‘K 845.711.05

KBK 133.585.3

“Xamsa, epos, roman: Navoiy va Rable” mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari. – Toshkent: “Firdavs-Shoh nashriyoti”, 2026-y. – 1064 b.

Mas’ul muharrir:

Shuhrat Sirojiddinov,

filologiya fanlari doktori, akademik

Tahrir hay’ati:

Shuhrat Sirojiddinov (O‘zbekiston), Münevver Tekcan (Turkiya), Uzoq Jo‘raqulov (O‘zbekiston), Túry György (Vengriya), Agnieska Vojta (Germaniya), Sulton Normamatov (O‘zbekiston), Rukhsana Iftikhar (Pokiston), Dilmurod Quronov (O‘zbekiston), Almaz Ulviy (Ozarbayjon), Suvon Meli (O‘zbekiston), Sergey Nikonorov (Rossiya), Akibatxan Ismanova (Qirg‘iziston), Makbal Orazbek (Qozog‘iston), Nozliya Normurodova (O‘zbekiston), Aleksey Pilev (Rossiya), Nurboy Jabborov (O‘zbekiston), Shafiqqa Yorqin (Afg‘oniston), Amir Ne‘mati Lima’i (Eron), Nafas Shodmonov (O‘zbekiston), Gulnoz Xalliyeva (O‘zbekiston), Dilnavoz Yusupova (O‘zbekiston).

“Xamsa, epos, roman: Navoiy va Rable” mavzusida o‘tkazilayotgan mazkur xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya milliy adabiyotimizni komparativistik aspektda tahlillash, bugungi va kelajak adabiyotiga doir dolzarb muammolarni global miqyosda tadqiq etishga qaratilgan. Konferensiya materiallaridan tarkib topgan maqolalar to‘plamida jahon adabiyotshunosligi avangard nazariy tafakkuriga xos muammolar to‘rt yo‘nalishda tasniflangan: a) “global poetik tafakkur: Navoiy va Rable ijodiy merosining komparativistik tadqiqi”; b) “Sharq va G‘arb adabiy janrlari tipologiyasi: xamsa, epos, roman”; c) “Sharq va G‘arb adabiyoti tarixiy tipologiya kontekstida” va nihoyat, d) “adabiy komparativistika yosh adabiyotshunoslar talqinida”. Qayd etilgan to‘rt ilmiy muammo nainki, o‘zbek hamda fransuz renessansi asoschilari Navoiy va Rable asarlari, ular ijod etgan adabiy janrlar, ayni paytda, jahon adabiyotini uch zamon kontekstida nazariy tadqiq etish, uyg‘un hodisa sifatida tushuntirishga yo‘naltirilgan.

Xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami o‘ziga xos metodologik mohiyatga ega bo‘lib, adabiyot nazariyasi, adabiy tanqid, adabiyot tarixi, qiyosiy adabiyotshunoslik, tarjima nazariyasi, tarjimashunoslik bilan shug‘ullanayotgan mutaxassislar, doktorant, tayanch doktorantlar; magistrant va bakalavriyat bosqichi talabalari, shuningdek, barcha jahon adabiyoti masalalari bilan qiziquvchilar uchun mo‘ljallangan.

To‘plam Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Ilmiy-texnik kengashining 2026-yil 18-martdagi yig‘ilishi qaroriga asosan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9910-229-56-5

Mualliflar qarashlari tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.

© “Firdavs-Shoh nashriyoti”, 2026

UDC (Universal Decimal Classification) 845.711.05

LBC (Library-Bibliographical Classification) 133.585.3

Proceedings of the International Scientific-Theoretical Conference on “Khamisa, Epos,,
Novel: Navoiy and Rabelais”. – Tashkent: “Firdavs-Shoh nashriyoti”, 2026. – 1064 p.

Editor-in-Chief:

Shuhrat Sirojiddinov,

Doctor of Philological Sciences, Academician

Editorial Board:

Shuhrat Sirojiddinov (Uzbekistan), Münevver Tekcan (Turkiye), Uzoq Jo‘raqulov (Uzbekistan), Túry György (Hungary), Agnieszka Wojta (Germany), Sulton Normamatov (Uzbekistan), Rukhsana Iftikhar (Pakistan), Dilmurod Quronov (Uzbekistan), Almaz Ulviy (Azerbaijan), Suvon Meli (Uzbekistan), Sergey Nikonorov (Russia), Akibatkhan Ismanova (Kyrgyzstan), Makbal Orazbek (Kazakhstan), Nozliya Normurodova (Uzbekistan), Aleksey Pilev (Russia), Nurboy Jabborov (Uzbekistan), Shafiqa Yorqin (Afghanistan), Amir Ne‘mati Lima‘i (Iran), Nafas Shodmonov (Uzbekistan), Gulnoz Khalliyeva (Uzbekistan), Dilnavoz Yusupova (Uzbekistan).

The present international scientific-theoretical conference titled “*Khamisa, Epos, Novel: Navoiy and Rabelais*” aims to study national literature from a comparative perspective and to analyze pressing issues of the present and future on a global scale. The conference proceedings comprise a collection of scholarly articles in which key problems characteristic of advanced theoretical thought in world literary studies are classified into four thematic areas: a) *Global Poetic Thinking: A Comparative Study of the Creative Heritage of Navoiy and Rabelais*; b) *Typology of Eastern and Western Literary Genres: Khamisa, Epos, Novel*; c) *Eastern and Western Literature in the Context of Historical Typology*; d) *Literary Comparativism in the Interpretation of Emerging Scholars*.

These four areas of scholarly inquiry are directed not only at the study of the works of Navoiy and Rabelais – foundational figures of the Eastern and Western Renaissance – as well as the literary genres they cultivated, but also at the theoretical investigation of world literature within a tripartite temporal framework and its interpretation as an integrated and coherent phenomenon.

This conference proceedings possess a distinct methodological significance and is intended for specialists engaged in literary theory, literary criticism, literary history, comparative literature, translation theory and translation studies; as well as for doctoral and postgraduate students, master’s and undergraduate students, and all those interested in issues of world literature.

The collection was recommended for publication by the decision of the Scientific and Technical Council of Alisher Navo‘i Tashkent State University of Uzbek Language and Literature at its meeting held on March 18, 2026.

ISBN 978-9910-229-56-5

The perspectives of the authors may vary from those of the editorial board.

© “Firdavs-Shoh nashriyoti”, 2026

4. Hülya Kasapoğlu Çengel. "Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi". Dil Araştırmaları, 2012. S. 10, s. 17-81.
5. Alkaya, Ercan (2008). Sibirya Tatar Türkçesi. – Ankara: Turkish Studies. 592 s.
6. Öztürk, Abdulkadir (2018a). "Kuman, Memlûk, Ermeni Kıpçak ve Karay Türkçelerindeki Kip Eklerinde Görülen Farklılıklar Üzerine". RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi. Özel Sayı 4, Ağustos. 63-74. s.

Azamat XAYRULLAYEV,

katta o'qituvchi

(ToshDO'TAU, O'zbekiston)

NORMUROD NORQOBILOV HIKOYALARIDA

USLUBIY O'ZIGA XOSLIK

Annotatsiya. Maqolada yozuvchi Normurod Norqobilov hikoyalarining janr, uslub, individuallik bilan bog'liq xususiyatlari haqida so'z boradi. Shuningdek, yozuvchi hikoyalarida obrazlar olami, personajlarning xarakteri, ma'naviy dunyosi tadqiq qilinadi. Retrospektiv syujetdan foydalanish mahorati "Dashtda", "Keksa tut" va boshqa hikoyalari misolida o'rganiladi.

Kalit so'zlar: hikoya, janr, uslub, individuallik, badiiy obraz, personaj xarakteri retrospektiv syujet, mahorat.

Abstract. The article discusses the events related to the genre, style, and individuality of the writer Normurod Norkobilov. The world of images, the importance of characters, and the spiritual world of the writer's story are emphasized. The skill of loading from a retrospective plot is studied on the example of his stories "Dashtda", "Keksa tut" and others.

Keywords: story, genre, style, individuality, artistic image, character character, retrospective plot, skill.

Ijodkor uslubi haqida soʻz borganda uni birgina asar tiliga tegishli emas “balki tasvir vositalari, badiiy soʻz orqali ifodalangan badiiy asarning mavzu koʻlami, obrazlar tizimi, kompozitsion qurilishi kabi unsurlariga ham taalluqli¹⁹⁴” ekanligi taʼkidlanadi. Adabiyotshunos olim H. Umurov shunday yozadi: “Adabiyotda uslub faqat “oʻzlik” bilan cheklanmaydi, faqat individual belgilarning yigʻindisi emas. Unda, albatta, “oʻzlik”ni vujudga keltirgan, oʻstirgan ijtimoiy muhitning taʼsiri boʻladi, unda “shaxsiylik va umumiylik juda murakkab dialektik birlikda boʻlib, oʻzaro shartlangan, bir-birini ifodalaydigan” tarzda voqe boʻladi¹⁹⁵”. E.Xudoyberdiyev “tanlangan mazmunni muayyan shaklda ifodalashga yordam qiluvchi barcha badiiy vositalarning uzviy munosabatini, oʻziga xos chatishuvini tushunish lozim¹⁹⁶”, – deb yozgan edi yozuvchi uslubi xususida. “Ammo uslub ...individuallikning birgina koʻrinishidir xolos¹⁹⁷”. Xullas, adabiyotshunoslikda uslub haqidagi qarashlarda turli xillik, rang-baranglik seziladi. Uslubni biz “Oʻzlik, betakrorlik, sanʼatkorlik pasporti. Uslub – isteʼdod portreti¹⁹⁸”, – deb aytishimiz mumkin. Normurod Norqobilov hikoyalarining obrazlar olami keng va xilma-xil, shu bilan birga, oʻziga xos betakrorlikka ega. “Yozuvchining badiiy iqtidori qay darajada ekanligini u yaratgan obrazlar belgilab beradi. Chunki obraz badiiy adabiyotning oʻzak masalalaridan biri boʻlib, yozuvchining hayotiy kuzatishlari, dunyoqarashi va saviyasi, badiiy toʻqimasi orqali umumlashgan holda shakllanadi. Shunday ekan, ijodkor tomonidan yaratilgan obrazlarni: ularning xilma-xilligini, badiiy saviyasi, gʻoyaviy ahamiyati, shakllanish jarayonini oʻrganish adabiyotshunoslikning muhim jihatlaridan biridir¹⁹⁹”.

Adib hikoyalarining obrazlar olami masalasiga toʻxtalar ekanmiz, ularni shartli tasniflashga harakat qilamiz.

¹⁹⁴ Кўчирма: Мўминова Т. Жирмунский В. Стихотворение Гёте и Байрона: Ты знаешь край? Изд. МГУ, 1961. – С. 29. 107.

¹⁹⁵ Умuroв Х. Адабиётшунослик назарияси. – Тошкент, 2004. – Б. 246.

¹⁹⁶ Худойбердиев Э. Адабиётшуносликка кириш. – Тошкент, 2008. – Б. 322.

¹⁹⁷ Довурова Ш. Адабий жараён ва ёзувчининг ижодий индивидуаллиги. Ф. ф. н. дисс... – Т., 2004. – Б. 6.

¹⁹⁸ Расулов А. Услуб – истеъдод портрети. – Тошкент, 2013. – Б. 105.

¹⁹⁹ Ходжамқулов У. Миртемир лирикасида сўз ва образ. Филол. фан. д-ри дис... – Тошкент, 2004. – Б. 93.

Birinchi guruh: bola obrazi, chol obrazi, ijodkorlar obrazi, ayollar obrazi. Ikkinchi guruhga: dala sichqoni, yumronqoziq, bo'taloq.

Uchinchi guruhga esa gul, buloq, daraxt kabi obrazlar.

To'rtinchi guruh quyosh, yong'in, shamol, tosh, tepalik: quyosh, tosh, tepalik.

Shuni alohida ta'kidlash zarurki, hayot o'zi badiiy asarda "obrazlar vositasida qaytadan jonlanadi. Bunda ijodkorning bilim saviyasi, hayot tajribasi, umuman, olamni, insonni tushunish, his qilish iqtidori katta ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun ham badiiy nutq ta'sirdorlik qudratiga ega. Agar hayot hodisalari, obyektiv voqelik, u qanday ko'lamni qamrab olishidan, xarakterli yoki kichik epizodik holat bo'lishidan qat'i nazar, ta'sir qilish kuchiga ega bo'lsa, inson hayotida, uning ichki dunyosida bir o'zgarish qila olish qudratiga ega umumlashma bo'la olsa, shu o'rinda badiiy obraz paydo bo'ladi, obrazlilik yuzaga keladi²⁰⁰".

Ko'p hollarda yozuvchilar qahramon obrazini yaratar ekan, an'anaviy (klassik) yo'ldan borishga majbur bo'lib qoladi. Ya'ni ijobiy yoki salbiy qahramonni o'z badiiy niyatidan kelib chiqib gavdalantiradi. Albatta, buni tabiiy qabul qilamiz. Biroq qahramon obrazini yaratish yozuvchining estetik ideali, dunyoqarashi, ma'naviy qiyofasiga bevosita bog'liqdir. Shu jihatdan kelib chiqib obyektimiz hikoyachiligiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, yozuvchi bosh qahramon obrazini yaratishdagi asosiy xususiyat uning ijobiyligida ko'rinadi. "Alam" va ayrim hikoyalarni istisno qilganda, yozuvchi qahramon yaratishda ulardagi toza tuyg'ular, insoniylik sifatlarini tasvirlashga butun e'tiborini qaratadi. Shu sababdandir adibning ko'plab hikoyalarining qahramonlari bolalar, or-nomus ne ekanligini biladigan polvonlar, tiynati, fitrati toza rassom, ijodkor insonlardir. Adib bu obrazlar orqali sof insoniy tuyg'ularni tasvirlasa, boshqa bir tip obrazlar orqali ma'naviy qashshoq, odamiylikdan yiroq kimsalarni mohirlik bilan gavdalantiradi.

Yozuvchining qissa va hikoyalarida mard, to'g'riso'z, halol polvonlar obrazining mahorat bilan tasvirlanganini alohida ta'kidlash kerak. Bu polvonlar

²⁰⁰ Ходжамқулов У. Миртемир лирикасида сўз ва образ. Ф. ф. д. илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Тошкент, 2004. – Б. 93.

uchun kurash muqaddasdir. Ular kurash tushmagan yigitni yigit sanamaydi. Umuman, adib qissa va hikoyalarida kurash o'zida juda katta ramziy ma'no tashiydi. Masalan, yozuvchining obraz yaratishdagi asosiy xususiyati "Qoyalar ham yig'laydi" qissasida, qahramonning ma'nan yetukligidir. Xususan, qissa qahramoni Ernazar polvon to'g'riso'z, mard, halol odam. Qissada ayni obraz va o'g'li o'rtasida konfliktning yuzaga kelishi sababi o'g'lining otasi va akalari kabi kurash tushmaganida emas, balki O'sarning sayoq yurishida. Qissada kurash ajdodlar yo'rig'ining ramzi hisoblanadi. Asar qahramoni mardlik, poklik, halollik – neki ezgu amal bo'lsa, bularning barini kurash timsolida ko'radi. Ota kichik o'g'lini kurash tushmagani uchun suymaydi. O'sar aroq ichadi, bodilik qiladi, zino qiladi, o'zining polvon kelbatidan maqtanadi. Lekin kurashni o'ziga yot – begona deb biladi. Aslida asarda O'sar ota-bobolarning muqaddas odatlaridan, a'molidan begona obraz sifatida tasvirlanadi. Qissada Ernazar polvon O'sardan bo'lak o'g'li va nabiralarida polvonlik kelbatini, kurashga bo'lgan muhabbatni, aslida esa ajdodlardan meros odamiylik tuyg'ularini ko'radi va bundan quvonadi. O'sarni esa kurash timsolida insoniylikdan yiroq ekanidan o'kinadi. Asarda Ernazar polvonning qarigan paytida Turkman polvon bilan kurashi tasvirlanadi. Turkman polvon kurashda dastlab kekxa polvon hurmati uchun yiqilib beradi. Biroq keyingi bel olishda Turkman polvon Ernazar polvonda otasining hidini tuyadi. Shu lahzada Ernazar polvon uni yiqitadi.

"Turkman polvon ichki childan yiqilib tushgan bo'ldi. Davra bir "gurr" etdi. O'rtakash halol deb topdi. Ammo Ernazar polvon ko'nmadi: Qiliq qimay, tuzuk olish, otangni jiligiga..." deb so'kdi. Turkman polvon chinakamiga zil tutgan bo'ldi. Iyagi Ernazar polvonning yelkasida, oyoqlarini kerib, bir maromda gavranarkan, dimog'ida otasinining tanish hidi chalinganday tuyuldi. Hid olib, maza qilayotgan joyida, bexosdan gursullab yiqilib tushdi. Ernazar polvon uning yon bosganini baribir sezdi. Tantiligiga tan berdiyu, lekin alami sira bosilmadi. O'sha kuni qo'liga zo'rlab uloqtirilgan sovrinni soyga uloqtirib, hovlisi tepasida archazorga biqinib, yig'lab oldi²⁰¹".

²⁰¹ Норқобилов Н. Қоялар ҳам йиғлайди. – Т.: Шарқ, 2000. – Б. 313.

Ushbu parchada biz Turkman polvonning ham Ernazar polvon singari ajdodlar tutumidan, insoniylikdan yiroq emasligiga guvoh bo‘lamiz. Yuqorida aytilganidek, Ernazar polvon va Turkman polvon uchun kurash – hayotning ma’naviy insoniylik qiyofasi. Ta’kidlash kerakki, qissada kurash ramz, ota-bobolar azaliy yo‘rig‘ining timsoli hisoblanadi.

Yozuvchining “Oriyat” hikoyasida Husan polvon uchun ham polvonligu kurash, ajdodlarning asrdan asrga oshib kelayotgan ezgu a’mollari ramzidir. Hikoya qahramoni shu maslak yo‘lida halok bo‘lishgada tayyor.

Qissa Ernazar polvon itlarni ayiq bilan olishtirib, zoti tozasini ajratib olishdan boshlanadi. Qissada semantik markaz, markaziy jumla “Zaha yegan shoxni kesib tashlash” degan jumla hisoblanadi va ayni shu jumla asarni semantik va struktur jihatdan o‘zida birlashtirib turadi. Adibning mahorati shundaki, asarda O‘sarning fojiasi tabiiy ravishda sodir bo‘ladi.

Uslubiy mahorat haqida so‘z borganda adibning “*Keksa tut*” hikoyasini alohida tilga olish kerak. Hikoyada adib Keksa tutni badiiy obraz darajasiga olib chiqadi. Uning ichki tuyg‘ularini tasvirlaydi. Yozuvchining hikoyachilik uslubiga xos tarzda asar tugundan boshlanadi. Keksa tut kutilmagan zarbdan silkinib ketadi. Shundan so‘ng asarga Ashur uzun va uning o‘g‘illari, Yovqoch obrazlari kirib keladi. Ushbu xarakterni ochib berishda muallif Keksa tut obraziga tayanadi.

Hikoyada bolaning tepkisidan qulab tushgan tut aslida insoning tuyg‘ularning bola qalbidan o‘chib ketishi ramzi. Otasi, akalari qatorida Ashur uzunning eng kichik o‘g‘lining arziyas tepkisidan tutning qulashi bola qalbida kattalarniki kabi nafratning paydo bo‘lishini ifodalaydi. Retrospektiv syujet adibning butun badiiy mahoratini ochish uchun tanlangan yo‘l ekani hikoyada yaqqol ko‘zga tashlanadi. Janrning imkoniyatlari kengligi ham ayni hikoyada ayon bo‘ladi. Ya’ni adib hikoyada retrospektiv syujetdan foydalanib, uch avlodni tasvirlaydi. Ashur uzun va Yovqochning otalari, ularning o‘zlari, uchinchi avlod bolalarning ko‘nglida naftarning asta-sekin bo‘y ko‘rsatishi ifoda qilinadi. Ayni tasvir yo‘sini adibning “*Kapalak*”, “*Hamiyat*”, “*Judolik quvonchi*” kabi hikoyalarida ko‘rinadi.

“*Dashtda*” hikoyasida ham yozuvchi asarni tugundan, boshlaydi. “Keksa tut”dagi kabi qahramonni o‘yga, hisga cho‘mdirish orqali voqealar rivojiga o‘tadi. Ayni shu joydan boshlab asarda retrospektiv syujet ko‘zga tashlanadi. Odatda, bu xil hikoyalarda yozuvchi kulminatsiyani asar yechimi bilan birga beradi. “*Dashtda*” hikoyasi Berdimurodning onasidan qarg‘ish eshitishi, uydan hovliga chiqishi bilan poda sabab yig‘ilgan odamlarga nigohi tushishi va o‘yga cho‘mishidan boshlanadi. Onasi bilan birga butun qishloq Berdimurodni o‘tgan kundagi qilig‘i uchun la‘natlaydi. Aslida voqea odamlar o‘ylagan kabi emas qo‘shni qishloqlik ayolga Berdimurod shilqimlik qilmagan, uni noma’lum tahdiddan himoya qilish uchun dashtda ortidan kuzatib qo‘ygan. Biroq juvon buni noto‘g‘ri tushunib, uyiga yetishi bilan uning xeshlari dashtga bostirib kelgan va Berdimurodni kaltaklab ketgandi. Yigitning ko‘ngli esa boshqa narsadan ozor topgandi. Ayol dashtdan yiroqlab jarlikdan o‘tishi bilan Suvonqulga duch keladi. Suvonqul jarda ayolni poylab turgan Berdimurodni yomonotliq qiladi, juvonni yo‘lda kuzatib qo‘yib unga yaxshilik qilgan Berdimurod kaltak yeb yomonotliq bo‘ladi. Ammo asar yakunida esa u yana boshqa bir ayolni yo‘lda kuzatib qo‘yadi. Bu bilan u o‘zini otasi Sobir polvon aytgan ish er, yigit deb biladi. U Suvonqul va uning yolg‘oniga ishongan qishloqdoshlarining gap-so‘zlari deb o‘z yo‘li, tutumidan qaytmaydi. Asarda Berdimurodning otasi ishtirok etmaydi. Lekin u polvon odam, ya’ni yozuvchi nigohida mard, halol er kishi. Adibning mahorati Sobir polvonning o‘zini asarga olib kiritmasdan, uning tutumini asar qatiga singdirib yuborishi va Berdimurodni ota yo‘lidan yurishida ko‘rinadi.

Ijodkor ko‘p hollarda ma’naviy-axloqiy muammolarni qalamga oladi. Bu esa yozuvchining uslubiy jihatini ko‘rsatadi. Adibning bosh prinsipi ham mana shu ma’naviy-axloqiy muammolarning badiiy talqinida ko‘rinadi.

Ne‘mat Aminovning “Tug‘ilgan kunim qani”, Omon Muxtorning “O‘yin”, Normurod Norqobilovning “Kapalak” hikoyalarini bir jihat o‘zaro bog‘lab turadi. Bu jihat personajlar kutgan quvonch o‘rnini asar yakuniga borib kutilmaganda qayg‘u egallashidir. Har uchala hikoyada ham yozuvchilar bu narsani mahorat bilan

tasvirlab beradi. O. Muxtor hikoyasida voqelik oddiy bir o‘yin asosiga qurilsa, N. Aminov hikoyasida kundalik, hayotiy voqealar fonida sodir bo‘ladi. N. Norqobilov esa hayotiy voqelikni tabiat bilan uyg‘un tasvirlaydi. N. Aminov va N. Norqobilov bola obrazining murakkab ichki dunyosini, ruhiyatining chuqur tahlilini chizadi. N. Norqobilovning uslubiy qirralaridan biri bola ruhiyatini tahlilga tortishda namoyon bo‘ladi. Umuman “Kapalak” hikoyasi haqida gapirganda, ushbu hikoya Normurod Norqobilov ijodiy biografiyasining tamal toshi ekanligini ta’kidlash kerak.

Adib kichik nasriy asarlarida tabiat manzarasini chizar ekan, uni qahramonlarining xarakteri bilan birgalikda tasvirlaydi. Qalb iztiroblari, ko‘ngil kechinmalari tabiat fonida jilo topadi. Tabiat va insonning o‘zaro munosabati bir butunlikda reallik kasb etadi.

Uslub masalasida tadqiqot olib borgan olim Sh. Doniyarova yozuvchi Shukur Xolmirzayevning “Ozodlik” asarini anchayin keng tahlil qiladi. “Yozuvchi “Ozodlik”ning janrini garchi hikoya deb belgilagan bo‘lsa-da, unda ko‘tarilgan muammoning muhimligi, qahramonlar ma’naviyati va ruhiy kechinmalarining falsafiy yo‘nalishda tasvirlanishi, voqealar silsilasining keng qamrovli hamda mazmun va g‘oyaning yetakchiligiga ko‘ra, u qissa darajasidagi asardir. Unda rang-barang dunyoqarash va kasb-korga ega bo‘lgan turli qahramonlar qatnashadi. Ularning ma’naviy dunyosi ham bir-biriga ziddiyatlidir.

Sh. Xolmirzayev hikoyalarida hozirgi davr kishisining rang-barang ma’naviy dunyosi o‘zining jozibali tasvirini topib bormoqda. Xususan, “Ozodlik”da bu xususiyat yanada chuqurlashgani, hozirgi davr odamlarining badiiy obrazi o‘zining tabiiyligi, ziddiyatli kechinmalari bilan namoyon bo‘lganini ko‘ramiz. Hikoya qahramonlarining turlicha qarash va turlicha mavqeli shaxslar bo‘lganiga, ma’naviy dunyolaridagi qarama-qarshiliklarning oz emasligiga qaramay, ularning sekin-asta yaqinlashib, yagona maqsad va mushtarak niyatlar sari yo‘nalishi yozuvchining mahoratini, o‘ziga xos uslubini ko‘rsatishga xizmat qiladi²⁰².

²⁰² Дониёрова Ш. Ижодкор услуби. Турон заман зиё, 2014. – Б. 29 - 35.

Yozuvchi N. Norqobilovning ayrim hikoyalarida insonning dunyoqarashi, ma'naviy qiyofasi mahorat bilan tasvirlanadi. Bu xil hikoyalarning qahramonlari zamon yuki, davrning sovuq shamollariga qaramasdan chin insoniylikni saqlab qoladi. Ular zamon o'zgarishlariga qaramasdan, o'z tabiatiga xos goh sodda, goh o'jar odamlar sifatida tasvirlanadi. Xususan, *"Tovatosh"* hikoyasida hayotning murakkab qirralari, ijtimoiy muhitning inson tabiatiga ta'siri haqqoniy ifoda etiladi. Bu holat asar qahramoni Dilmurod obrazida yorqin ko'rinadi. *"Kurashning eng jaydari usullarini ham o'zlashtirilmay trenerdan dakki eshitayotgan ba'zi talabalarni ko'rib, hafsalasi pir bo'ldi. "Institutga ham har kimni olaverar ekan-da?" – dedi tashqariga chiqishgach, boshini sarak-sarak qilib... Jo'ralari uning gapini ma'qullashdi. Jo'shib ketgan Dilmurod shu yil fizkultura institutiga hujjat topshirishni, nasib etsa kurash tushishni bu mishiqlarga ko'rsatib qo'yishni, xullas, butun orzu-umidlarini bir-bir bayon qila boshladi"*. Hikoyadagi bayonlarga nazar tashlar ekanmiz, Dilmurodning qalb kechinmalari ziddiyatli davrning bir qirrasini, adolat va adolatsizlik, haq va haqsizlik tushunchalari haqidagi muayyan xulosalar chiqarish imkonini beradi. Adib talabalarning no'noqligini maxsus tasvirlab o'tirmaydi, ammo hikoya mazmun-mohiyatidan shunday xulosa chiqarish mumkin, albatta. *"Tovatosh"* hikoyasi davr muammolarinigina emas, inson tafakkuridagi evrilishlarni haqqoniy tasvirlagani bilan ham qadrlil. Inson va tabiat birligining teran talqini Dilmurodning qalb kechinmalari orqali beriladi"²⁰³.

Normurod Norqobilov hikoyalari asosan inson va tabiat muammosi, axloqiy-ma'naviy mavzular, bola ruhiyatining emotsional tasviriga bag'ishlangan bo'lsa-da, adib hikoyalari aslida mavzu ko'lami jihatidan anchayin keng. So'zning isboti sifatida yozuvchining *"Olim o'g'il"* hikoyasini keltirishimiz mumkin. Hikoya qahramoni adibning ayrim hikoyalaridagi kabi chol. U butun umrini qora mehnat bilan o'tkazdi. Turmushning og'irligiga qaramasdan o'g'lini o'qitdi. O'g'li olim bo'ldi. Hikoya ayni shu yerdan olim o'g'ilning qishloqqa qaytishi va bu haqdagi xabarning tarqalishidan boshlanadi. Iste'dodli adib hikoya tugunini mohirlik bilan

²⁰³ Бозоров С. Нормурод Норқобилов асарларининг поэтикаси. Филол. фан. б. фалс. док...(Phd) дисс. – Б. 23.

topa biladi. “O‘g‘il, falonchi cholning o‘rtanchisi olim bo‘pti, degan gapning ertasi qishloqqa kirib keldi. Bu paytda Shayman chol endigina somondan qaytib ayvonda chalop ichib o‘tirardi. Tund chehrasiga ish qaynagan kezlari yuzalanmish tajanglik ingan, ora-sira gapirinib, og‘zidagi luqmasini oshiqmay chaynarkan, kechgacha dashtga yana ikki-uch bor qatnashni o‘ylardi: “Hafta-o‘n kun shu sozda qimirlasak, bu yoqda Vali guppi ozgina himmat qilsa, yetib qolar shu bilan. Ishqilib, qish oyog‘i qop ko‘tarib birovga yalingulik qilmasin²⁰⁴”. Ayni asar tugunidan hikoya janri talabiga ko‘ra hayot ziddiyati, konflikt o‘sib chiqadi. Otaning nazarida o‘g‘il faqat olim emas, katta odam. Ota o‘g‘ildan orzulari ro‘yobini kutadi. Ming istihola bilan undan – o‘g‘ildan pul so‘raydi. Birinchi navbatda chol xarakteridagi soddalik, ikkinchi navbatda soddalik zamiridagi o‘jarlig-u, jaydari fe‘llik adib tomonidan ustalik bilan o‘ziga xos detallar vositasida chiziladiki, natijada chol obrazi hayotiy va haqqoniy gavdalanadi. Ya’ni adib asar kulminatsiyasigacha o‘z qahramonining xarakter xususiyatlarini tabiiy tasvirlab beradi. O‘g‘ildan pul so‘ragandan keyin chol o‘g‘lining mutlaqo kutilmagan javobidan o‘zini yo‘qotib qo‘yadi.

Mustaqillik yillarida jamiyat hayotining bozor iqtisodiyoti tomon burilishi so‘nggi o‘ttiz yillikning asosiy mavzularidan biriga aylangani bugungi kun uchun sir emas. Turmushdagi bunday evrilishlar haqida ko‘plab asarlar yaratildi. Normurod Norqobilovning “Olim o‘g‘il” hikoyasi ham mavzu va mohiyati jihatidan shunday asarlar sirasiga kiradi. Biroq mavzuning, ehtimol, g‘oyaning ham bir xilligi yangi badiiy shakl va mazmunning paydo bo‘lishiga, yangi bir estetik hodisaning dunyoga kelishiga to‘siq bo‘la olmaydi. Akademik M. Qo‘shjonov ta’kidlaganidek, “Yozuvchining mahorati avvalo mazmuning sifatiga, uning reallik darajasiga, hayotda ro‘y berayotgan tendensiyalarni anglay bilishiga bog‘liq. Boshqacha qilib aytganda, yozuvchi mahorati hayotga birinchi nazar tashlashidan boshlanadi”²⁰⁵. Mutaxassislar hikoya janri qonuniyatlari haqida gapirar ekan, ko‘p hollarda uning hozirjavob janr ekanligiga urg‘u beradilar. Normurod Norqobilov mustaqillikning

²⁰⁴ Норқобилов Н. Четдаги одам. Ҳикоялар. – Тошкент: Чўлпон, 2019. – Б. 168.

²⁰⁵ Қўшжонов М. Ҳаёт ва қаҳрамон. – Т.: Ғафур Ғулом НМИУ, 1979. – Б. 325.

dastlabki yillarida ro'y bera boshlagan kishilar hayotidagi avvalo ijtimoiy-iqtisodiy, qolaversa, ma'naviy-ma'rifiy o'zgarishlar, evrilishlarni birinchi navbatda ijodkor sifatida anglab yetgan bo'lsa, ikkinchi navbatda esa davr muhiti va muammosini san'atkor sifatida badiiy idrok etib, haqqoniy hayot materialidan badiiy material yaratdi. Yozuvchining ushbu hikoyasidagi badiiy mahorat birinchi galda uning hayotga bo'lgan o'ziga xos munosabatida bo'lsa, keyingi galda haqqoniy detallar tasvirida, obrazlarning real chizilganligida. Bizningcha, "Olim o'g'il" hikoyasi tasvir planidan kelib chiqib, muayyan darajada o'z davrining "tanqidiy realistik" hikoyasi bo'la oladi.

Normurod Norqobilov ko'pincha qahramonini "Olim o'g'il" hikoyasidagi kabi davr evrilishlari ro'y berayotgan bir paytda tasvirlashdan ko'ra, "Quvonchli kun" hikoyasi singari qahramonning boshqalar bilan munosabatida ruhiyatida sodir bo'ladigan o'zgarishlarni tahlil qiladi. Yozuvchi uslubining yana bir tomoni "Qo'shiq" va "Erkak" hikoyalaridagidek qahramon hayotidagi "o'ta" muhim voqea fonida harakatlanishidir. Umuman olganda adib hikoyalari bir tomondan novella tabiatiga ega bo'lsa, boshqa tomondan dramani yodga soladi.

Adabiyotlar

1. Мўминова Т. Жирмунский В. Стихотворение Гёте и Байрона: Ты знаешь край? Изд. МГУ, 1961. – С. 29. 107.
2. Умуров Ҳ. Адабиётшунослик назарияси. – Тошкент, 2004. – Б. 246.
3. Худойбердиев Э. Адабиётшуносликка кириш. – Тошкент, 2008. – Б. 322.
4. Мўминова Т. Ҳозирги ўзбек қиссаларида бадий нутқ ва услуб поэтикаси (Эркин Аъзам ва Хуршид Дўстмуҳаммад қиссалари мисолида) Филол. фан. б. фалс. док... (Phd) дисс. 2023. Б. 39-40.
5. Довурова Ш. Адабий жараён ва ёзувчининг ижодий индивидуаллиги. Ф. ф. н. дисс... – Т., 2004. – Б. 6.
6. Расулов А. Услуб – истеъдод портрети. – Тошкент, 2013. – Б. 105.

7. Ходжамкулов У. Миртемир лирикасида сўз ва образ. Филол. фан. д-ри дис... – Тошкент, 2004. – Б. 93.
8. Норқобилов Н. Қоялар ҳам йиғлайди. – Т.: Шарқ, 2000. – Б. 313.
9. Дониярова Ш. Ижодкор услуби. Турон заман зиё, 2014. – Б. 29- 35.
10. Бозоров С. Нормурод Норқобилов асарларининг поэтикаси. Филол. фан. б. фалс. док...(Phd) дисс. – Б. 23.
11. Норқобилов Н. Четдаги одам. Ҳикоялар. – Тошкент: Чўлпон, 2019. – Б. 168.
12. Қўшжонов М. Ҳаёт ва қаҳрамон. – Т.: Ғафур Ғулом НМИУ, 1979. – Б. 325.
13. Жўрақулов У. Ҳ. “ТАРИХИЙ ПОЭТИКА” МИЛЛИЙ АДАБИЁТШУНОСЛИК КОНТЕКСТИДА // Ташкентский литературоведческий форум. – 2024. – Т. 1. – С. 171-179.
14. Jo‘raqulov U. МУМТОЗ ПОЭТИКАДА “ИДЕАЛ ОБРАЗ” МУАММОСИ // Conferences. – 2025. – Т. 1. – №. 1.
15. Жўрақулов У., Халлиева Г., Қосимов А. Қиёсий адабиётшунослик. – 2025.

С.К. ЖУСУЕВА,

филология илимдеринин кандидаты, доцент
Б.Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек эл аралык университети

Келдибаева А.

магистр

КЫРГЫЗ АДАБИЯТЫН ИНТЕГРАЦИЯЛАП ОКУТУУНУН

ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada zamonaviy ta’lim tizimida qirg‘iz adabiyotini integratsiyalashgan holda o‘qitishning nazariy-metodologik asoslari hamda amaliy samaradorligi kompleks tarzda tahlil qilinadi. Integratsiya texnologiyasi o‘quvchilarda yaxlit dunyoqarashni shakllantirish, ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, shuningdek kommunikativ kompetensiyani oshirishda samarali pedagogik vosita sifatida qaraladi.

Бактыгүл Исмаилова

КЫРГЫЗ АДАБИЯТЫНДАГЫ САЛТТУУЛУК ЖАНА ЖАҢЫЧЫЛДЫК
МАСЕЛЕЛЕРИНИН ТЕОРИЯЛЫК-ЭСТЕТИКАЛЫК НЕГИЗДЕРИ 499

Gulnoz Xalliyeva, Iroda Abdullayeva

SATIRICAL PORTRAYAL OF HUMAN WEAKNESSES IN ENGLISH AND
UZBEK LITERATURE 506

Tozagul Matyoqubova

G‘AFUR G‘ULOM SHE‘RIYATIDA PEYZAJ VA LIRIK QAHRAMON
RUHIYATI UYG‘UNLIGI..... 517

Исмаилова Б.Т. , Замирбек К. Алмагүл

КУБАТБЕК ЖУСУБАЛИЕВДИН ПРОЗАСЫНДАГЫ СИЛДИК
ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨР: ПОЭТИКА, ПСИХОЛОГИЗМ ЖАНА КӨРКӨМ-
ЖАҢЫЧЫЛ МАМИЛЕЛЕР 523

Мустафо Байэшанов

РЕАЛИИ ВОСТОКА В ПОВЕСТИ
“ХАДЖИ-МУРАД” Л.Н. ТОЛСТОГО 531

Sohiba Umarova

XORAZM ADABIY MUHITIDA SHAHZODA SHOIRLAR DEVONLARI
TADQIQI 550

Kuchkarova Xafiza

“GOLLANDIYALIK AYOLLAR” ASARINI O‘QIB...VA UQIB..... 555

Ш.Э. Нагиева

КОНЦЕПТ ВРЕМЕНИ В ЯЗЫКЕ И ЕГО ВЫРАЖЕНИЕ В ПАРЕМИЯХ ... 558

Ma’suma Obidjonova

ILMIY FANTASTIK ASARLARNI QIYOSIY O‘RGANISHNING NAZARIY
ASOSLARI.....568

Nasiba Norova

ZEBO MIRZONING “NAVOIYGA NOMA” SHE‘RI XUSUSIDA..... 578

Faizulla Toltay

“AĞUSTOS BÖCEĞİ VE KARINCA” METNI ÜZERINE BIR YAPIBOZUMCU
ÇÖZÜMLEME..... 584

Senbek Utebekov

CENGİZ HAN VE TIMUR HAKKINDA XIX. YÜZYIL ÇAĞATAYCASINA
AIT BIR METINDE ZAMAN EKLERI..... 598

Azamat Xayrullayev

NORMUROD NORQOBILOV HIKOYALARIDA USLUBIY O‘ZIGA XOSLIK
..... 606

Жусуева С.К., Келдибаева А.

КЫРГЫЗ АДАБИЯТЫН ИНТЕГРАЦИЯЛАП ОКУТУУНУН
ТЕХНОЛОГИЯСЫ..... 616

Исмаилова Б.Т., Таабалдиева С.Б.

ЗАМАНЧЫЛ АКЫНДАРДЫН ЧЫГАРМАЛАРЫНДАГЫ
ФИЛОСОФИЯЛЫК ОЙЛОР..... 625

Мария Бекбергенова

ТИПОЛОГИЯ ЭПИЧЕСКОГО ЖАНРА В ТВОРЧЕСТВЕ БЕРДАХА 635

Maftuna Norqulova

AHMAD A‘ZAM QISSALARINING BADIY XUSUSIYATLARI 641

Ayimxan Eshniyazova

ADABIY TA‘SIR – BADIY-ESTETIK HODISA..... 652

Sanobar Saydazimova

PARANORMAL EPIZODLAR: DIN, MIF, ARXETIP 659

Hoshimjon Ahmedov

“QO‘RQMA” ROMANI: ASAR G‘OYASI, TARIXIY VA BADIY HAQIQAT
MUAMMOSI 667

Нуриддин Убайдуллаев

“ТАНАЗЗУЛ” РОМАНИДА МУМТОЗ АНЪАНАЛАР ТАЛҚИНИ..... 675

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ТВОРЧЕСТВА АЛИШЕРА НАВОИ И ФРАН-
СУА РАБЛЕ

..... 1016

Марджона ПРИМОВА

МОТИВ СНА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АЛИШЕРА НАВОИ И ФРАНСУА

РАБЛЕ.....1022

“XAMSA, EPOS, ROMAN: NAVOIY VA RABLE”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari

2026-yil, 23-aprel

Toshkent “Firdavs-Shoh” 2026

Muharrir: **Davron Ulug‘murodov**

Musahhih: **Husniya Jumaboyeva**

Sahifalovchi va dizayner: **Firdavs Jumaboyev**

“Firdavs-Shoh nashriyoti” faoliyat yuritishi uchun
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi
3996-sonli tomonidan TASDIQNOMA berilgan.

Bosishga ruxsat berildi: 20.04.2026-y.

Bichimi 70x100 $\frac{1}{16}$. Ofset qog‘ozi.

Ofset bosma usulida bosildi.

“Times” garniturası.

Nashr tabog‘i 46.7. Adadi 100 nusxa.

Original maket “FIRDAVS-SHOH NASHRIYOTI”da tayyorlandi.

Toshkent v., Zangiota tumani, Birodarlik-114- A.

Tel.: 90-372-85-17

<https://t.me/firdavsshohnashriyoti>